

MILOSRDNI SMARIJANAC (Lk 10, 25-37)

Sanja s. Natanaela Radinović

SREDNJA ŠKOLA

Izborna Tema: Moral bez moranja

Podtema: Središte kršćanskog morala (SŠ KV C.1.1.)

Godište: prvo (1.)¹

Trajanje: jedan školski sat.²

Odgojno-obrazovni ishodi:

- učenik se uživljava u ulogu različitih biblijskih likova
- učenik sučeljava vlastito iskustvo s evanđeoskom porukom
- učenik analizira različite razine osjetljivosti na tuđe probleme i pristupe čovjeku u potrebi
- učenik objašnjava tko je njegov bližnji
- učenik argumentira i vrednuje kršćansko ponašanje prema bližnjemu
- učenik prepoznaje milosrdno djelovanje kao solidarnost na djelu

Metodički sustav: heuristički

Oblici rada: frontalni, individualni rad

Aktivnosti učenika: sluša, predstavlja fotografiju, evocira vlastito iskustvo, analizira određene tekstove, vizualizira mjesto, radnju i okolnosti

¹ Bibliolog se može primijeniti uz određene podteme u svim godištim, primjerice, u 2. godištu u podtemi *Evanđeoska vrednota ljubavi u usporedbi sa suvremenim društvom* (SŠ KV C.2.1.); u 3. godištu u podtemi *Odnos vjere i morala* (SŠ KV C.3.1.); u 4. godištu u podtemi *Pravda i solidarnost* (SŠ KV C.4.3.). Kod vezanja uz određene (pod)teme prikladno je primijeniti Bibliolog: prije obrade, kako bi biblijska poruka mogla služiti kao referentna točka za sadržaje koji slijede; nakon obrade, kako bi vjeroučitelj vrednovao kršćansku perspektivu učeničkih stavova te im pomogao u samovrednovanju istih.

² Ovdje se predstavlja tijek odvijanja Bibliologa na jednom vjeronaučnom satu uz napomenu da se iz prakse pokazalo korisnim planirati dva sata, jedan za Bibliolog a drugi za dodatnu interpretaciju teksta i osvrt na poruke biblijskoga odlomka pod vidom produblivanja, sinteze i aktualizacije. Dvosatni rad na tragu je „klasične” forme Bibliologa koji zahtijeva dostatno vrijeme radi uživljavanja u uloge i iznošenja stavova, razmišljanja (*faza intervjua i odjekivanja*).

biblijskog događaja, sudjeluje u dramskoj tehnici (uživljava se u likove i govori u prvom licu jednine), usmeno se izražava, razgovara.

Nastavne metode: molitva, molitveno razmišljanje, individualno promišljanje, rad na ilustraciji, rad na tekstu, usmeno izlaganje, objašnjavanje, razgovor.

Nastavna sredstva: biblijski tekst.

Nastavna pomagala: fotogovor s biblijskim motivima, računalo, projektor.

Glavni izvori za pripremanje Bibliologa:

<https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/susreti-s-rijecju/kreativno-do-rijeci>

<https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/component/edocman/3127-bibliolog-kao-kretivni-put-otkrivanja-biblijskih-tekstova>

<https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/component/edocman/3126-bibliolog-prispodoba-o-milosrdnom-samarijancu>

Prijedlozi za uređenje učionice:

Ako uvjeti dozvoljavaju izgled učionice prilagoditi izvođenju Bibliologa tako da se sjedalice poredaju u krug ili polukrug. Mogu biti numerirane i svaki učenik, iz unaprijed pripremljene košare s brojevima, izvlači jedan papirić te zauzima sjedište sukladno naznačenomu broju. Na prikladnomu mjestu nalazi se Fotogovor – ilustracije tematski povezane s biblijskim događajima koje će poslužiti u motivacijskom dijelu sata. Vjeroučenici biraju ilustraciju po želji. Ako je praktičnije vjeroučitelj je dodjeljuje nasumičnim izborom. U središte se može postaviti stalak s Biblijom ili koja prikladna dekoracija.

TIJEK IZVOĐENJA SATA

1. Molitveno-meditativni početak:

Vjeroučitelj predvodi.

Što ako te Bog bude pitao
gdje su tvoji talenti,
kako si ih koristio
i u što si ih uložio
i onda mu počneš govoriti
stekao sam kuću,
kupio sam dva auta,
uredio sve oko kuće,
imam puno prijatelja,
bio sam poznat u društvu,
svi su mi se divili...

To je dobro - zasigurno bi rekao Bog.

Bog bi te ponovno pitao:

A što sad imaš od svega toga?

Što ćeš mu reći,

hoćeš li se pravdati,

pokušati ga uvjeriti da si ispravno činio...

A što ako te Bog bude pitao:

što je s tvojim bližnjima,

koliko si bio blizu u nevolji,

koliko si dobra učinio,

a koliko si propustio...

Što ako ti

ruke budu prazne,

što ako ne budeš imao ništa? (*fra Zvonko Benković*)

Molimo da nam Božja riječ bude smjernica po kojoj ćemo oblikovati svoj život s Bogom i djelovanje prema bližnjima, tako nam ruke ne budu prazne.

Slava Ocu ...

2. Motivacija:

Rad na ilustracijama.

Pogledajte ilustraciju biblijskog događaja i ostanite nekoliko minuta u poniranju u sliku. Pokušajte povezati neko vlastito životno iskustvo ili ono što vam se događa u ovom životnom razdoblju s prikazom. Tko bude želio može iznijet što mu slika govori i zbog čega se osjeća povezan s biblijskim događajem koji predstavlja.

TIJEK BIBLIOLOGA:

a) Daljnja priprava za izvođenje Bibliologa

Sadržaj koji slijedi, kao opća uputa, posebno je koristan za voditelja. Dio o metodi i načinu treba prilagoditi i reći učenicima kao najavu onoga što slijedi, osobito kod prve primjene Metode bibliologa, stvaralačkog poniranja u biblijske tekstove.

Prema autorima, koji promiču ovu metodu, Bibliolog omogućuje otkrivanje i doživljavanje biblijskih tekstova kao zanimljivih i bitnih za osobni život. Uz pomoć voditelja koji ih uvodi u tekst, učenici traže, otkrivaju i doživljavaju poruku kao odgovor ili uputu za rješavanje mnogih životnih upitnosti. S obzirom da je važno postići sudjelovanje učenika, voditelj procjenjuje je li potrebno više puta pročitati odlomak. Uglavnom je to potrebno kod prvog susreta s metodom radi postizavanja potpune pozornosti.

Kod Bibliologa se radi o susretu dva iskustva: iskustva biblijskoga vjernika kao nositelja teksta i suvremenog vjernika koji, s jedne strane, svoje iskustvo sučeljava s tekstom dok, s druge strane, biblijski tekst na njega utječe i u njemu oblikuje (biblijsko) iskustvo. U interakciji iskustava nadograđuje se, odnosno rađa se i oblikuje *novi tekst*. Može se reći, u svakom slušatelju njegova verzija, jer svatko svojim osobnim doživljajem i životnim iskustvom *piše* biblijski tekst, na potpuno nov i njemu svojstven način.

Nadalje, u Bibliologu se, slikovito rečeno, radi o dvije vatre: „crna vatra” je biblijski tekst ili, kako bismo rekli, slovo na papiru; a „bijela vatra” su naše ideje, misli, iskustvo koje se sučeljava i rasplamsava u susretu s tekstom. Ona nam omogućava da ga doživimo na nov način, i to svaki put kad se s njim susretnemo, jer nas tekst nalazi uvijek u novim životnim okolnostima.

Vjeroučitelj se obraća učenicima.

Da bi se susret s biblijskim tekstom ostvario potrebno je vaše sudjelovanje. Slijedi čitanje teksta o Samarijanu, koji će biti podijeljen na vrlo kratke odlomke. Nakon svakog odlomka potaknuti ću vas da se uživate u jednu određenu ulogu. Pokušajte odgovarati u prvom licu jednine. Nema točnog – netočnog odgovora. Važno je aktivno sudjelovati, a svojim idejama možete pomoći onima koji još nisu oblikovali vlastitu misao. Tako se međusobno obogaćujemo.

- b) Neposredna priprava za Bibliolog:
kontekstualizacija

Geografsko – kulturološkoj kontekstualizaciji biblijskog odlomka prethodi kratka provjera predznanja učenika o onomu što ilustrira projicirana fotografija Samarijanca.

Radnja biblijskog odlomka događa se na putu od Jeruzalema do Jerihona. Dug je oko 20 km. To je pustinjski predio, dio uobičajenoga trgovačkoga puta između Azije i Afrike. Putujući tom rutom, trgovci bi oslabili uslijed nesnosne vrućine, žeđi i fizičkog napora (uspon ili spuštanje oko 1000 metara). Ruta je, k tomu, bila na meti razbojnika koji su često napadali putnike, otimajući im robu, ranjavajući ih, a nerijetko i ubijajući ih. Unatoč opasnostima, brojni su se trgovci s njom ipak služili. U vrijeme kad je Isus pričao parabolu ljudi su bili podijeljeni na etničke skupine među kojima se jedna uvijek smatra manje vrijednom, a druga više. Isus pripovijeda onima koji sebe drže višima. Kao njihovi predstavnici u tekstu se spominju svećenik i levit. Glavna im je služba poznavati i slijediti Jahvinu riječ, živjeti prema odredbama Tore. Sloveli su za vrlo moralne osobe koje se cijeni. Nasuprot njih spominje se Samarijanac, pripadnik etničke skupine prispjele iz Samarije. Smatrani su nečistima jer su se ženili s pogankama, što su im osobito zamjerali Judejci nakon povratka iz babilonskog sužanjstva. Samarijanci nisu prihvaćali štovanje Boga u jeruzalemskom hramu, jer su imali svoj na drugome mjestu. Tako su u oni očima „pravovjernih” Židova postali nevjernici, isključeni, krivovjerci. Zbog navedenoga Samarijanca se ne cijeni, gleda ih se s prezirom i kao neprijatelje.

c) Primjena Bibliologa

Voditelj vjeroučitelj otvara Bibliju i čita odgovarajući dio teksta. Od tog trenutka teče vrijeme Bibliologa.

I gle, neki zakonoznanac usta i, da ga iskuša, upita: „Učitelju, što mi je činiti da život vječni baštinim?”

A on mu reče: „U Zakonu što piše? Kako čitaš?”

Odgovori mu onaj: Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga!

Reče mu na to Isus: „Pravo si odgovorio. To čini i živjet ćeš” (Lk 10, 25-28).

Nakon čitanja voditelj postavlja pitanje:

- O čemu razmišlja zakonoznanac?

Potiče sudionike da iznesu svoja promišljanja, potom modelira fazu odjekivanja i intervjua.

U slučaju slabog odaziva poticati dodatnim pitanjima:

- Zbog čega se zakonoznanac obraća Isusu?
- Što se može zaključiti iz njegova pitanja / odgovora?

Voditelj zaključuje: „Hvala ti, zakonoznanče!”

Poslušajmo sljedeći odlomak.

Ali hoteci se opravdati, reče on [zakonoznanac] Isusu: „A tko je moj bližnji?”

Isus prihvati i reče: „Čovjek neki silazio iz Jeruzalema u Jerihon.

Upao među razbojнике koji ga svukoše i izraniše pa odoše ostavivši ga polumrtva” (Lk 10, 29-30).

Voditelj postavlja retoričko pitanje:

- Tko je tvoj bližnji?

Isus nudi zakonoznancu odgovor na ovo pitanje. Zato govori o nekom, bilo kojem čovjeku (identitet čovjeka još nije važan!) koji je „silazio iz Jeruzalema u Jerihon. Upao među razbojнике koji ga svukoše i izraniše pa odoše ostavivši ga polumrtva”.

Voditelj nastavlja:

- Izranjeni je čovjek pogledavao u nebo, nadajući se...

Potiče sudionike da iznesu svoja promišljanja, potom modelira fazu odjekivanja i intervjua.

U slučaju slabog odaziva motivirati dodatnim pitanjima:

- Zamisli da si ranjen, polumrtav ostavljen u pustom kraju. O čemu (još) razmišljaš?
- Kako se osjećaš?

Voditelj zaključuje: „Hvala ti, ranjeniče!”

Pratimo biblijski tekst kako slijedi.

Slučajno je onim putem silazio neki svećenik, vidje ga i zaobiđe. A tako i levit: prolazeći onuda, vidje ga i zaobiđe. (Lk 10, 31-32)

Voditelj govori:

- Svećenik, prolazeći putem u sebi pomisli...

Potiče sudionike da iznesu svoja promišljanja, potom modelira fazu odjekivanja i intervjua.

Prema potrebi dodatno potiče:

- Svećeniče, zbog čega si ga zaobišao?

Evocira da je čovjek bio gol, izranjen, polumrtav i zaključuje s pitanjem:

- Možeš li na to ostati i biti miran?

Voditelj zaključuje: „Hvala ti svećeniče!”

Poslušajmo sljedeći odlomak:

Neki Samarijanac putujući dođe do njega, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj (Lk 10, 33-34).

Voditelj govori:

- Samarijanče, ti nisi ostavio čovjeka u potrebi! Zbog čega si mu pristupio?

Potiče sudionike da iznesu svoja promišljanja, potom modelira fazu odjekivanja i intervjua.

U slučaju slabog odaziva poticati dodatnim pitanjima:

- Što te ganulo?
- Zbog čega se nisi pravio da ga ne vidiš?

Ako je moguće ponuđene odgovore u fazi intervjua iskoristiti za osvješćivanje glagola: doći do njega, vidjeti, sažaliti se, pristupiti, kojima se otkri-

va angažiranost, uključenost u tuđu muku. Za pravo vidjeti nekoga treba najprije doći do njega. Ispravno viđenje budi osjećaj sažaljenja, a tek se onda može ispravno pristupiti čovjeku u potrebi. A tko je bez potreba?

Može se ulje i vino, koji su se koristili za dezinfekciju i ublažavanje boli, staviti u kontekst bogatoga čovjeka koji puno riskira zaustavljanjem na putu razbojnika, pa zaključiti s pitanjem:

- Put je nesiguran a čovjek ionako polumrtav, što radiš?
Voditelj zaključuje: „Hvala ti Samarijanče!”

Idemo dalje s biblijskim tekstom.

Neki Samarijanac putujući dođe do njega, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj.

Sutradan izvadi dva denara, dade ih gostioničaru i reče: „Pobrini se za njega. Ako što više potrošiš, isplatit ću ti kad se budem vraćao” (Lk 10, 33-35).

Voditelj govori:

- Gostioničar se čudio...

Potiče sudionike da iznesu svoja promišljanja, potom modelira fazu odjekivanja i intervjua.

Ako je moguće ponuđene odgovore u fazi intervjua iskoristiti kao podsjetnik da je Samarijanac bio s čovjekom u potrebi čitavu noć, brinuo se za njega (dao mu je svoje vrijeme) a sutradan uključuje gostioničara u zbrinjavanje, k tomu daje svoj novac.

Može se podsjetiti da je ranjenik polumrtav te da možda neće nikada moći uzvratiti/platiti uslugu (bačen ulog), ili propitati mogućnost je li gostioničar znao da su neki drugi, u društvu vrednovani ljudi, vidjeli ranjenika al' se samo jedan pobrinuo. I to upravo onaj kojega se ne smatra „pravim čovjekom”.

- Gostioničaru, što misliš o onoj dvojici?
- Gostioničaru, kako si doživio Samarijanca?

Voditelj zaključuje: „Hvala ti, gostioničaru!”

Slijedi čitanje zadnjih redaka koji donose glavnu poruku biblijskoga teksta.

„Što ti se čini, koji je od ove trojice bio bližnji onomu koji je upao među razbojnike?”

On odgovori: „Onaj koji mu iskaza milosrđe.”

Reče Isus: „Idi pa i ti čini tako!” (Lk 10, 36-37).

Voditelj zaključuje: „Hvala ti Isuse.”

Nakon kratke stanke slijedi zadnji bibliološki poticaj voditelja.

„Idi, pa i ti čini...” zapravo je Isusov odgovor na prvo pitanje: „Što mi je činiti da baštinim život vječni?” – život vječni je prepoznavanje čovjeka, i to baš onoga u potrebi. Sažaljenje i konkretna pomoć potrebniku glavne su oznake toga života. To je milosrđe – činjenje dobra bez očekivanja ikakvoga uzvrata. Bližnjega ne određujem ja. Onaj koji je u potrebi već je po tomu moj bližnji. Ja djelima pokazujem i dokazujem koliko u potrebniku prepoznajem bližnjega, bez obzira na sve moguće njegove odrednice – spol, nacija, rasa, vjera...

d) Završetak Bibliologa³

Bibliolog kao metoda interakcije s biblijskim tekstom uvažava ono što je odjekivalo u skupini stoga se zaključuje čitanjem cijelog biblijskog odlomka i zahvalom sudionicima.

Hvala vam što ste biblijskom tekstu podarili svoj glas, svoje ideje, iskustvo. Napuštamo uloge koje su vam mogle pomoći da kroz njih formirate svoj stav. One su vas vodile do završetka teksta koji smjera korigiranju stavova – usklađivanju svoga s Božjim. Premda napuštamo uloge, zadržimo ono što nas je posebno taknulo i potaknulo. Nastojmo slijediti put koji nam Isus želi otvoriti ovom prispodobom.

SINTEZA S AKTUALIZACIJOM:

Učenici sažimaju vlastiti doživljaj i razumijevanje poruke biblijskog teksta u jednu poticajnu rečenicu te je dijele s ostalima.

Nama kršćanima Biblija je smjernica po kojoj oblikujemo svoj život s Bogom i djelovanje prema bližnjima. Stoga je važno promišljati poruku koju je je Isus izrazio prispodobom o milosrdnom Samarijancu kako

³ U Bibliologu kao stvaralačkom poniranju u biblijski tekst, upravo tekst ima završnu riječ. Završava bez objedinjavanja onoga što je odjekivalo u skupini. Ne ide se k stvaranju jednog, zajedničkog zaključka, što ne znači da se na kraju ne može suptilno zaokružiti glavna misao, poruka i poticaj odlomka, ako procijenimo da je to za učenike dobro, korisno.

bismo je ponijeli u život i kako nam ruke ne bi bile prazne, kad nas upita kako smo se ponašali i što smo činili. Zamislite da tu Isusovu poruku trebate sažeti u jednu poticajnu rečenicu svojim razrednim kolegama, ukućanima ili prijateljima. Kako bi ona glasila?

MOLITVENI ZAVRŠETAK:

Vjeroučitelj uvezuje glavne naglaske iz učeničkih poruka u spontanu molitvu.

DODATAK:

SASTAVNICE I TIJEK BIBLIOLOGA

UVOD	o metodi (crna, bijela vatra) i načinu odvijanja (odlomci, uloge)
KONTEKSTUALIZACIJA	smještaj odabranog odlomka u prostor, društvene okolnosti...
ČITANJE TEKSTA	iz Biblije, odlomak po odlomak
PITANJA	odnose se samo na odlomak i otvorenoga su tipa (nema točnog / netočnog odgovora)
FAZA ODJEKIVANJA	sudionici odgovaraju; prema potrebi voditelj sažima rečeno, uz provjeru ispravnosti interpretacije
FAZA INTERVJUA	vođena interakcija ostajanjem u odlomku – produbljivanje rečenoga dodatnim pitanjima i / ili tumačenjem
ZAHVALA	dotičnoj ulozi
ZAVRŠETAK	zahvala sudionicima; čitanje teksta u cijelosti; povratak Biblije na <i>posebno</i> mjesto u prostoru

PRAKTIČNE MOGUĆNOSTI S BIBLIOLOGOM U NASTAVI I NAPOMENE

- Bibliolog ima svoju dinamiku, pravila koja voditelj treba poštivati, ali isto tako je otvoren kreativnom usmjeravanju izravne interakcije učenika s odabranim tekstom.
- Struktura se može modelirati ovisno o dinamici skupine, ali uvijek imajući pred sobom cilj – omogućiti susret učenika s biblijskim tekstom te ga suptilno usmjeravati prema prihvaćanju duha teksta (usvajanju biblijskoga duha).
- Bibliolog se može osmisliti kao molitveno-motivacijski uvod ili sinteza.
- Tijekom Bibliologa prati se sudjelovanje učenika te se odmah po završetku može vrednovati aktivnost i stvaralačko izražavanje, što je osobito pogodno nakon tridesetominutnog Bibliologa.
- Nakon Bibliologa može se napisati osvrt za domaći rad, a kod čitanja na satu ostvariti potrebno korigiranje, pojašnjenje...
- Iz vjere da kroz Pismo progovara Duh Božji, isti koji je vodio autore u pisanju te da k njemu vodimo učenike, preporučujemo metodu Bibliologa, dobro vođenu, kao korisnu jer „Živa je, uistinu, Riječ Božja i djelotvorna...” (Heb 4,12). Omogućujmo stoga vjeroučenicima da se susretnu s Riječju na nastavi vjeronauka, a Gospodin će već naći načine djelotvornosti u njihovu životu.